

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

วิทยาศาสตร์สุขภาพ (Health Sciences) เป็นสาขาวิชาที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี อันจะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาความเจริญของประเทศในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม (วิฑูร แสงสิงแก้ว, 2529) โดยรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาสุขภาพอนามัย จึงได้บรรจุแผนพัฒนาสุขภาพอนามัยไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาสุขภาพในด้าน การลดอัตราการป่วยและการตายในโรคต่างๆ ที่เป็นปัญหา ให้ประชาชนบริโภคอาหารที่มีคุณค่าปลอดภัยและเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ตลอดจนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับบริการสาธารณสุขที่เพียงพอตามความจำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535) นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน รวมทั้งการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการเฝ้าระวังโรค การป้องกัน และการรักษาโรคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และสามารถบรรลุเป้าหมายสุขภาพที่ดีวันหน้าในปี 2543 (คณะกรรมการวางแผนพัฒนาการสาธารณสุข, 2535)

สำหรับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพซึ่งเป็นแนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา และพัฒนาสุขภาพอนามัยนั้น (Gruppen, 1990) หน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนได้มีการนำข้อมูลข่าวสาร และผลการค้นคว้าวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่แก่ประชาชนหลายวิธี ซึ่งวิธีหนึ่งที่นิยมใช้แพร่หลาย คือ การเผยแพร่ผลการวิจัยลงในวารสาร เนื่องจากวารสารเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลได้เร็วกว่าสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลการค้นคว้าวิจัย ทฤษฎี แนวโน้ม ความคิดเห็น สถิติ ประกาศ จดหมายโต้ตอบ การโฆษณาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งเทคโนโลยีใหม่ ๆ (Harvey, 1978) ซึ่งจะนำมาลงตีพิมพ์เผยแพร่เป็นข้อมูลปฐมภูมิในวารสารก่อนที่จะรวบรวมเป็นตัวเล่มหนังสือและเอกสารอื่น ๆ และมีกำหนดออกเป็นวารสารแน่นอนสม่ำเสมอ (Graham, 1990) ช่วยให้ผู้อ่านสามารถค้นคว้าความรู้ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและเร็วกว่าสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

ในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งเป็นสาขาเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (วิทย์ เทียง บูรณธรรม, 2533) ประกอบด้วยสาขาทันตแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ อนามัยและสาธารณสุข ศาสตร์ การพยาบาล เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัดและกิจกรรมบำบัด เวชศาสตร์เขตร้อนและวิทยาศาสตร์การแพทย์ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2524) วารสารนับเป็นสิ่งพิมพ์ที่สำคัญกับบุคลากรทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ (Ludden, 1994) ช่วยให้ติดตามความก้าวหน้า ความทันสมัยของข้อมูลข่าวสาร ผลการค้นคว้าทดลอง รายงานความก้าวหน้าทางการแพทย์ เกี่ยวกับการวินิจฉัยโรค การป้องกัน การรักษา สาเหตุและการพยากรณ์โรคของผู้ป่วย รวมทั้งการค้นพบโรคและการใช้ยาใหม่ ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน (Gorman, 1995 ; Mckibbon, 1995)

ประเทศไทยเริ่มมีการจัดทำวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ ซึ่งดำรงตำแหน่งอุปนายกผู้อำนวยการสภาอากาศวารสารฉบับแรก คือ จดหมายเหตุทางแพทย์ (Journal of the Medical Association of Thailand) จัดทำโดยแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ฉบับรายเดือน เริ่มออกฉบับที่ 1 ในปี 2461 โดยจัดทำวารสารเป็นภาษาอังกฤษทั้งเล่ม เพื่อจัดทำครรรชนีลงใน Index Medicus ต่อจากนั้นวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพก็ได้พัฒนามาเป็นลำดับ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในวงการแพทย์ (อุทัย ทุคิยะโพธิ์, 2526) ซึ่งในปัจจุบันวารสารที่ผลิตเผยแพร่ออกมาเป็นจำนวนมากผลิตโดยหน่วยงานราชการ สถาบันอุดมศึกษา สมาคมวิชาการ และวิชาชีพ (สุชาติา ชินะจิตร, 2533)

อย่างไรก็ตามในการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น ผู้ผลิตมีความพร้อมในการดำเนินงานต่างกัน ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และเวลาในการดำเนินงาน จึงทำให้วารสารบางฉบับสามารถออกได้ต่อเนื่องนานนับสิบปี ในขณะที่บางฉบับต้องหยุดออกไป และบางฉบับออกไม่ตรงตามกำหนดหรือมีจำนวนฉบับไม่ครบตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการจัดทำวารสาร พบว่าการจัดทำวารสารมีปัญหาและอุปสรรคคล้ายคลึงกัน คือ ปัญหาขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนบุคลากร ผู้จัดทำขาดความรู้ในการจัดทำวารสาร ขาดผู้เขียนบทความที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ (พรธมพิมล กุลบุญ และชลธิชา สุทธินิรันดรกุล, 2525 ; ปิยรัตน์ อ่องล่อ, 2531) ปัญหาการขาดแคลนบทความที่นำมาลง ปัญหาต้นฉบับที่ได้รับไม่ได้มาตรฐาน ขาดความสมบูรณ์ ปัญหาบรรณาธิการมีงานประจำอื่นมากไม่มีเวลาพอที่จะทำวารสารได้เต็มที่ (ณัฐธา รัตนกนกพร, 2537) ปัญหาการจัดส่งต้นฉบับวารสารของผู้เขียนให้แก่บรรณาธิการโดยทางระบบไปรษณีย์ ปัญหาการติดต่อระหว่างผู้เขียน บรรณาธิการและผู้เชี่ยวชาญและบรรณาธิการตรวจต้นฉบับ เพื่อตรวจแก้ไขต้นฉบับให้มีคุณภาพ และมีความถูกต้องนั้น ใช้เวลาติดต่อหลายครั้งก่อนถึงขั้นตอนการตีพิมพ์ครั้งสุดท้าย ทำให้ต้นฉบับล่าช้า

รวมทั้งปัญหาด้านการตลาด ปัญหาค่าใช้จ่ายในการผลิตและการเผยแพร่วารสารที่เพิ่มสูงขึ้น (Judge, 1989 ; Snyder, 1980)

จากสภาพปัญหาในการผลิตวารสารดังกล่าว รวมทั้งความสำคัญของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในฐานะแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยจะศึกษาในด้านแหล่งผลิต ประเภท เนื้อหา วิชา วัตถุประสงค์ในการผลิต กลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย การดำเนินการผลิต และวิธีการเผยแพร่ เพื่อนำผลจากการวิจัยไปเป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ในการจัดทรวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อบริการแก่ผู้ใช้ และเป็นแนวทางสำหรับผู้ผลิตในการจัดทำและปรับปรุงการผลิตวารสารนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

1. วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทย ในด้านแหล่งผลิต วัตถุประสงค์ในการผลิต ประเภทของวารสาร กำหนดออก เนื้อหาวิชา กลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย และวิธีการเผยแพร่
2. แหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในด้านการดำเนินการผลิตและปัญหาในการผลิต

สมมุติฐานของการวิจัย

1. วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ
2. ประเภทของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ โดยมีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย คือ แพทย์ และมีเนื้อหาด้านอายุรศาสตร์
3. วารสารส่วนใหญ่เผยแพร่โดยวิธีบอกรับเป็นสมาชิก
4. แหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านขาดบทความที่จะนำมาลง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ผลิตในประเทศไทยในปัจจุบัน โดยสำรวจตัวเล่มที่มีเผยแพร่อยู่ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ห้องสมุดเฉพาะในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และห้องสมุดโรงพยาบาลที่ให้บริการในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจะศึกษาจากห้องสมุดทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ส่วนห้องสมุดเฉพาะและห้องสมุดโรงพยาบาลจะศึกษาเฉพาะห้องสมุดในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีความพร้อมในการดำเนินงาน และเป็นศูนย์กลางของโรงพยาบาลเฉพาะทาง รวมห้องสมุดที่จะศึกษาทั้งสิ้น 60 แห่ง ดังนี้

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 30 แห่ง ได้แก่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์

ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์

ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์

ห้องสมุดสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์

ห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์

ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์

ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์

ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์

ห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์

ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์

ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์

ห้องสมุดสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ

มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์

ห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์

ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์

ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์

ห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน

ห้องสมุดสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ห้องสมุดศูนย์หญิงหลง ธรรมะวิสุนทร

ห้องสมุดวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ห้องสมุดเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 8 แห่ง ได้แก่

กระทรวงกลาโหม

ห้องสมุดกรมแพทย์ทหารบก

ห้องสมุดกรมแพทย์ทหารเรือ

กระทรวงสาธารณสุข

ศูนย์สารนิเทศด้านประชากรและการอนามัยครอบครัว

ห้องสมุดกระทรวงสาธารณสุข

ห้องสมุดกรมการแพทย์

ห้องสมุดกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

รัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ห้องสมุดองค์การเภสัชกรรม

ห้องสมุดโรงพยาบาล จำนวน 22 แห่ง ได้แก่

กระทรวงกลาโหม

ห้องสมุดโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช

ห้องสมุดโรงพยาบาลทหารผ่านศึก

กระทรวงสาธารณสุข

ห้องสมุดโรงพยาบาลเด็ก

ห้องสมุดโรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี

ห้องสมุดโรงพยาบาลราชวิถี

ห้องสมุดโรงพยาบาลราชานุกูล

ห้องสมุดโรงพยาบาลเลิดสิน

ห้องสมุดโรงพยาบาลสงฆ์

ห้องสมุดโรงพยาบาลสมเด็จพระยา

ห้องสมุดโรงพยาบาลและสถาบันประสาทวิทยา

ห้องสมุดโรงพยาบาลนิติจิตเวช

ห้องสมุดสถาบันมะเร็งแห่งชาติ

ห้องสมุดสถาบันโรคผิวหนัง

กระทรวงมหาดไทย

ห้องสมุดโรงพยาบาลตำรวจ

กรุงเทพมหานคร

ห้องสมุดโรงพยาบาลกลาง

ห้องสมุดโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์

ห้องสมุดโรงพยาบาลตากสิน

ห้องสมุดวชิรพยาบาล

รัฐวิสาหกิจ

ห้องสมุดโรงพยาบาลรถไฟ

เอกชน

ห้องสมุดโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน

ห้องสมุดโรงพยาบาลกล้วยน้ำไท

ห้องสมุดโรงพยาบาลมิชชั่น

ในการสำรวจรายชื่อวารสารจากห้องสมุดดังกล่าว จะสำรวจจากบัตรทะเบียนวารสาร โดยไม่ครอบคลุมวารสารที่หยุดออกแล้ว รายงานการประชุมวิชาการ เอกสารการประชุมวิชาการ บันทึกความจำของสมาคม หนังสือชุดที่มีหมายเลขเรียงลำดับและรายงานประจำปี

2. วารสารแต่ละชื่อนำมาวิเคราะห์ จะวิเคราะห์จากฉบับล่าสุดที่ตีพิมพ์เผยแพร่และ หากได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนจะวิเคราะห์ฉบับย้อนหลังต่อไป รวมทั้งสัมภาษณ์บรรณาธิการวารสาร นั้น ๆ เพิ่มเติม

3. รายชื่อบรรณาธิการและผู้จัดทำวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และที่อยู่รวบรวม จากการวิเคราะห์ตัวเล่มวารสารในขั้นที่ 1 และ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวารสาร การผลิตวารสาร ตลอดจนปัญหาในการผลิตวารสาร และการแบ่งเนื้อหาวิชาในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จากหนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบบันทึกข้อมูล เพื่อบันทึกข้อมูลวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อวารสาร กำหนดออก ปีแรกที่ออก ภาษาที่พิมพ์ ประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต วัตถุประสงค์ในการผลิต ประเภทของวารสาร กลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย วิธีการเผยแพร่และเนื้อหาของวารสาร

2.2 แบบสอบถามผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ชื่อวารสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งผลิต

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการผลิต และระยะเวลาในการดำเนินการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

3. ทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1 ทดสอบแบบบันทึกข้อมูล โดยทดสอบเก็บข้อมูลกับวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่จัดเก็บในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 25 ชื่อ โดยครอบคลุมวารสารทุกประเภทที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย

3.2 ทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยนำไปทดสอบกับบรรณาธิการวารสาร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 10 คน โดยครอบคลุมผู้ผลิตจากหน่วยงานแต่ละประเภท (หน่วยงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน สมาคมวิชาการ/วิชาชีพ)

4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูล และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือดังนี้

4.1 นำแบบบันทึกข้อมูลที่แก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วมาบันทึกข้อมูลของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่จัดเก็บไว้ในห้องสมุดสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 60 แห่ง (ตามรายชื่อที่ปรากฏในขอบเขตของการวิจัย ข้อ 1)

4.2 ส่งแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้แก่ บรรณาธิการวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งได้รายชื่อและที่อยู่จากการวิเคราะห์ตัวเล่มวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยจัดส่งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

7. รายงานผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้บรรณานุกรมวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และนามานุกรมแหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในประเทศไทย ซึ่งจะอำนวยความสะดวกผู้ใช้ในการเข้าถึงวารสาร และเป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษ์ในการบอกรับวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และในการให้บริการสารนิเทศ

2. เป็นแนวทางสำหรับผู้จัดทำวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในการปรับปรุงการผลิตวารสารในสาขา

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วิทยาศาสตร์สุขภาพ หมายถึง กลุ่มของงาน การเรียน การสอนทางด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งประกอบด้วยสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนี้ ทันตแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ อนามัยและสาธารณสุขศาสตร์ การพยาบาล เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัดและกิจกรรมบำบัด เวชศาสตร์เขตร้อน และวิทยาศาสตร์การแพทย์

วารสาร หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ออกเป็นระยะ มีกำหนดออกแน่นอนและออกมากกว่าปีละ 1 ฉบับ ตั้งใจออกต่อเนื่องตลอดไป แต่ละฉบับในชุดใช้ชื่อเรื่องเดียวกัน และมีหมายเลขประจำฉบับ หรือวัน เดือน ปี กำกับ

ประเภทของวารสาร หมายถึง การแบ่งกลุ่มวารสารตามลักษณะการเสนอเนื้อหาซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ วารสารวิชาการ วารสารวิจัย วารสารกึ่งวิชาการ วารสารประชาสัมพันธ์ และหนังสือพิมพ์

1. วารสารวิชาการ หมายถึง วารสารที่มุ่งเสนอบทความวิชาการเป็นหลัก โดยบทความที่ดีพิมพ์เป็นบทความที่มีวิธีการเสนอเนื้อหาอย่างเป็นทางการ มีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

2. วารสารวิจัย หมายถึง วารสารที่มุ่งเน้นการเสนอรายงานผลการวิจัย และมีการคัดเลือกบทความที่น่าลงตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

3. วารสารกึ่งวิชาการ หมายถึง วารสารที่มุ่งเสนอเนื้อหาในลักษณะบทความกึ่งวิชาการเป็นส่วนใหญ่ บทความอาจมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล หรือไม่มีการอ้างอิงก็ได้ มีลักษณะของการแสดงความคิดเห็น และประสบการณ์ของผู้เขียน

4. วารสารประชาสัมพันธ์ หมายถึง วารสารที่องค์การ สถาบัน หรือหน่วยงานซึ่งเป็นเจ้าของจัดทำขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ โดยเสนอข่าวความเคลื่อนไหว รายงานความก้าวหน้า ความสำเร็จ ผลงานกิจกรรมของหน่วยงาน และมีบทความที่น่าสนใจประกอบ

5. หนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่มุ่งเสนอข่าว สรุปรายเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ รวมทั้งสาระความรู้ทั่วไป

แหล่งผลิต หมายถึง หน่วยงานผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งจำแนกเป็นหน่วยงานภาครัฐบาล (หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล) หน่วยงานภาคเอกชน (สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล สำนักพิมพ์ บริษัท มูลนิธิ) สมาคมวิชาการ และวิชาชีพ และสภากาชาดไทย

วัตถุประสงค์ในการผลิต หมายถึง จุดมุ่งหมายในการผลิตวารสารแต่ละชื่อ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ
2. เพื่อเผยแพร่ผลการค้นคว้า ทดลอง และวิจัย
3. เพื่อรายงานสถานการณ์ ความเคลื่อนไหว และข่าวสารต่าง ๆ
4. เพื่อเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่างหน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้องในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
5. เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงาน กิจกรรม เสนอข่าวความเคลื่อนไหวของหน่วยงาน

กลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย หมายถึง กลุ่มผู้ใช้วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งจำแนกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. อาจารย์ นักวิจัย
2. แพทย์ทั่วไป และแพทย์เฉพาะทาง
3. ทันตแพทย์
4. พยาบาล
5. เกษีกร
6. นักกายภาพบำบัด
7. นักเทคนิคการแพทย์
8. นักรังสีเทคนิค
9. นักพยาธิวิทยา
10. นักโภชนาการ
11. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
12. นิสิต นักศึกษา
13. ประชาชนทั่วไป

วิธีการเผยแพร่ หมายถึง การเผยแพร่วารสารโดยวิธีการบอกรับเป็นสมาชิก การจำหน่ายปลีก และแจกเป็นอภินันทนาการ

การดำเนินการผลิตวารสาร หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวกับการผลิตวารสารตั้งแต่การกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในการจัดทำวารสาร การจัดหาบทความ การคัดเลือกบทความ การตรวจแก้ไขต้นฉบับ การจัดพิมพ์วารสาร รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตวารสาร